

Tuotannon Tekijät – Palkansaajien Suomi 100 vuotta

100-vuotisen itsenäisyytensä aikana köyhästä ja maatalousvaltaisesta Suomesta on kasvanut teollistumisen kautta palveluvaltainen ja kansainvälistynyt maa, jossa kuusi seitsemästä työssäkäyvistä on palkansaajia. Tämä aika voidaan jakaa palkansaajien ja heidän järjestöjensä kannalta kolmeen jaksoon. Sotienvälisenä aikana valta-akseli oli hallitusten ja yritysten välillä, ja työnantajat pyrkivät yksin määräämään työehdot. Sotien jälkeen aina 1990-luvun taitteeseen asti Suomen kasvumalli oli valtiovetoinen samalla kun palkansaajajärjestöt saivat enemmän vaikutusvaltaa työmarkkinoilla ja hyvinvointivaltion rakentamisessa. Viime vuosikymmeniä ovat sävyttäneet mm. työmarkkinajärjestöjen sitoutuminen rahaliiton matalan inflaation tavoitteeseen ja hyvinvointivaltion rapauttaminen. Vielä ei ole selvää, ollaanko siirtymässä jälleen uuteen aikakauteen tulopoliitiikan loppumisen ja uuden yhteiskunnallisen valta-asetelman myötä.

LISÄTIETOJA

Erikoistutkija, tiedottaja
Heikki Taimio
(09) 2535 7349
heikki.taimio@labour.fi

www.labour.fi

Näitä itsenäisen Suomen kehitysvaiheita tarkastellaan Palkansaajien tutkimuslaitoksen erikoistutkija Heikki Taimion toimittamassa tietokirjassa ”Tuotannon Tekijät – Palkansaajien Suomi 100 vuotta”, joka julkaistaan tänään. Kirjan 7 eri artikkelin kirjoittajina on PT:n tutkijoita ja heidän kollegoitaan. Artikkelit käsittelevät mm. Suomen kasvumallia tai -tapaa, jäsenyyttä rahaliitossa ja työmarkkinoiden sopeutumista siihen, työllisyyttä ja työttömyyttä, tuloeroja, köyhyyttä ja hyvinvointivaltiota. Pääpaino on viime vuosikymmenien tapahtumissa ja käännteissä.

Suomen sotienjälkeiseen valtiovetoiseen kasvutapaan sisältyi paljon markkinoiden sääntelyä ja säästöjen ohjailua investointeihin. Palkansaajajärjestöjen vaikutusvalta vahvistui työehtosopimusten ja kolmikantaisen päätöksenteon myötä. Tämän perinteisen kasvutavan aikana vallitsi usein liki täystyöllisyys ja rakennettiin hyvinvointivaltiota, mutta se törmäsi ajoittain maksutaseen vajeisiin ja velkaantumiseen ulkomaille. Niihin reagoitiin devalvaatioilla, joiden jälkihoidoksi otettiin käyttöön tulopoliittiset kokonaisratkaisut vuodesta 1968.

Perinteisen kasvutavan murtumista 1980-luvun lopulla ja 1990-luvulla voidaan selittää sekä kansainvälisillä että kotimaisilla tekijöillä. Ensimmäisten öljykriisien jälkeen markkinaehtoisuuden kannatus maailmalla kasvoi, ja Suomikin vapautti rahoitusmarkkinat. Hyvinvointivaltion kasvu pysähtyi ja veroja alettiin keventää. 1990-luvun lama ja jäsenyys rahaliitossa toivat palkkamaltin. Tulonjako kallistui pääoman hyväksi ja monikansallistuvat yritykset investoivat voittojaan ul-

komailla. Investointiaste aleni ja työttömyys muodostui pysyvästi aiempaa korkeammaksi. Pääomatulojen verotuksen keventäminen ja sosiaaliturvan leikkaukset lisäsivät tuloeroja. Tässä uudessa kasvutavassa rajoitteeksi muodostui julkisen velan kasvu, jota on pyritty hillitsemään leikkaamalla hyvinvointimenoja.

Elinkeinoelämän keskusliiton vetäytyminen keskiteististä palkkasopimuksista saattaa merkitä Suomen uuden kasvutavan loppua. Vaikka kilpailukyky sopimus on edelleen voimassa ja kolmikantaista sopimista monista muista asioista edelleen jatketaan, on nähtävissä eräitä muitakin merkkejä ainakin keskusjärjestöjen vaikutusvallan heikkenemisestä. Puolueiden ja valtiovallan merkitys on kasvamassa samalla kun palkkamalti saattaa murtua siirryttäessä liittokohtaisiin ja paikallisiin ratkaisuihin. Myös hyvinvointivaltion kehityksessä on nähtävissä joitakin uusia merkkejä kuten sen keskeisten käsitteiden katoaminen hallitusohjelmista, PISA-tulosten ja nuorten koulutustason heikkeneminen sekä pyrkimykset sote-palvelujen lisääntyvään ulkoistamiseen. ■

JULKAISU

Heikki Taimio (toim.):
Tuotannon Tekijät – Palkansaajien Suomi 100 vuotta
Palkansaajien tutkimuslaitos, 2017.